

Det som ligger bak populismen

Torsdag inviterte tankes-**mien** Skaperkraft sammen med Den norske kirke og Det Lutherske Verdensforbund til digitalt seminar om kirkelig respons til populismen. Skal vi ignorere den, konfrontere den eller gå i dialog med den? Det var spørsmålet. Og det er et godt spørsmål. Det spontane svaret vil for mange være å konfrontere. Å argumentere tydelig og klart mot populismens farer, gjerne med henvisninger til hva populistiske bevegelser har ført med seg i fortiden.

Men etter en stund gir man opp, og da kan neste alternativ være å ignorere det hele. I stedet for å befatte seg med dem man ser på som populist, driver man med sine egne ting. Da får man bruke kreftene sine på det man brenner for i stedet for å krangle med dem man er uenig med. Men det finnes også et tredje alternativ, og ganske opplagt må det være det beste.

Populisme er et av disse ordene som brukes til å karakterisere andre enn en selv. Derfor bør vi behandle det med varsomhet. Her i landet er det vel knapt noen politikere som vil kalle seg selv populist. Men vi kan ikke overse populismen som brer seg rundt oss av den grunn. Den kan komme til uttrykk i partier på ulike sider av høyre/venstre-aksen. Som kristne må vi være særlig årvåkne når populismen beveger seg inn i kristne miljø og benytter kristne symboler som ammunisjon i kulturkampen. Jesu ord til apostelen Peter om å stikke sverdet i sliren må alltid være med oss når vi kjemper for det vi tror på. En kristen kamp må kjempes på en kristen måte. Dette er ikke et forsvar for pasifisme, men for å drive kulturkamp på en kultivert måte.

Briten Luke Bretherton er professor i teologisk etikk ved Duke University i den amerikanske delstaten Nord-Carolina. Han tok til orde for å sette seg inn i populismens forutsetninger. Særlig pekte han på populisme som reaksjon på eliter som ikke forholder seg til visse problemstillinger. Heller enn å fordømme populismen og dens uttrykk kan vi da spørre hvorfor ulike grupper i befolkningen er opprørt eller opplever seg oversett. Det innebærer ikke støtte til verken virkelighetsforståelsen, samfunnsanalysen eller uttrykksmåtene. Men det innebærer et oppriktig forsøk på å forstå.

Erkebiskop Antje Jackelén i Svenska kyrkan etterlyste en teologisk forståelse av motstandsdyktighet eller utholdenhet (resilience) blant annet for å kjempe mot det som blir kalt post-sannhet. Hun etterlyste også en teologi for sameksistens og en teologisk forståelse av håp med tre viktige komponenter: Håpet må kunne romme rettferdig sinne. Det må også bære med seg ydmykhet i på vegne av vår menneskelighet. Og det må gi rom for mot. Håp er en gave, men også noe du må ta vare på, sa hun.

Simone Sinn, som er professor i økumenisk teologi og tilknyttet Kirkenes verdensråd, var med fra Tyskland og fortalte om en stadig mer aggressiv debatt der. Blant annet dreier den seg om et forsvar for det som blir kalt europeiske kulturelle religiøse verdier, også forstått som å beskytte kristendommen. Hun stilte det etisk radikale spørsmålet «hvem er min neste i nød?» og utfordret dermed beskyttelsesmotivet som ser ut til å prege kulturkampen ved å vise til Jesu egne ord.

Luke Bretherton spurte om en mulig kirkelig respons til populisme noen ganger kunne være å støtte den. Den uttalelsen vil nok en del finne det vanskelig å svelge. Men Brethertons utgangspunkt var at blant annet den amerikanske borgerrettsbevegelsen i sin opprinnelse kunne regnes som en populistisk bevegelse. I det hele tatt understreket han behovet for ikke bare å legge vekt på demokratiske formelle rettigheter, men også til å lytte til hverandres fortellinger og sikre at de mellommenneskelige relasjonene blir holdt ved like og utviklet.

Populisme er ikke bare én ting, men mange. Og mange slags be-
vegelse kan ha populistiske trekk. Derfor er det lite konstruktivt
å male et generelt fiendebilde og ta avstand fra det. Men ved å
sette oss inn i andre menneskers livsopplevelse kan vi prøve å
forstå hva som driver dem. Kanskje vil vi da oppdage at avstan-
den ikke er fullt så stor som vi trodde. Men noen ganger vil dia-
logen avsløre at avstanden faktisk er større enn vi trodde. Da er
likegyldighet det siste vi trenger. Men like lite som populist
bør påberope seg å representere flere enn de gjør, bør populis-
mens kritikere nøye seg med å avvise dens anliggender uten å ha
satt seg ordentlig inn i dem.

Kamp mot populisme må henge sammen med kamp for rettfer-
dighet. I den kampen kan den kristne kirke med Bibelen i hånd
være en verdifull bidragsyter også i det moderne Europa.

kommentar

Tarjei Gilje

redaktør i Dagen
